

РОЗДІЛ II. СТОРІНКИ ІСТОРІОГРАФІЇ,
ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА, СПЕЦІАЛЬНИХ ІСТОРИЧНИХ
ДИСЦИПЛІН, ЗАГАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ

УДК 94(477.41)«653»-058.222

DOI 10.5281/zenodo.1284182

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4664-2514>

Володимир Колибенко
(Київ)

ЛІТОПИСНЕ КУДНОВЕ СІЛЬЦЕ ТА
БОЯРСТВО ПЕРЕСЛАВЛЯ РУСЬКОГО

У статті розглядається життєдіяльність кількох відомих за різними джерелами переславських бояр. Вони залишили свій слід не лише в літописних джерелах, але й у життях, «Києво-Печерському патерику». Навіть побіжний огляд життєдіяльності цих діячів, часто згаданих у джерелах лише кілька разів, показує, наскільки важливе місце займали вони у житті переславських, великих київських та інших князів, як багато від них залежало, і як часто саме вони вирішували долю того чи іншого князя. Їх діяльність була прямо чи опосередковано пов'язана з найвідомішим переславським князем Володимиром Мономахом та його безпосередніми нащадками. Зроблено спробу локалізації окремих топонімів, пов'язаних із переславськими боярами.

Ключові слова: переславські бояри, Кудин, Дем'ян Кудьнович, Чобітько, Симон, Георгій, Куднове сільце, Демінеск.

Серед численних неукріплених поселень Переславської землі, які розташовувались у її найбільш захищеній частині – на території Переславської волості, – лише незначна кількість згадується у літописах та інших джерелах (життях, «Києво-Печерському патерику»). Як правило, це були княжі, боярські чи монастирські села. Крім того, їхні згадки, у більшості випадків, пов'язані з різними військово-політичними подіями.

Метою даної статті є спроба локалізації окремих літописних сіл Переславщини, поява яких пов'язана з боярською верствою Переславської землі.

Наприклад, Куднове сільце, відоме за літописною згадкою 1149 р. У цій великій за розміром літописній статті описано протистояння військ Ізяслава Мстиславича та Юрія Долгорукого неподалік від Переславлія Руського. Якщо уважно проаналізувати літописний текст, то виходить, що Куднове сільце розташовувалось на лівому березі останньої водної перешкоди – р. Стрякова (Стрякви). В Іпатіївському літопису вказано: «Дюрдии же рек поидемъ к Переславлю тоути ему прити да негли тоу покоритъся и пришедше сташа оу Кудьнова селца перешедше Стряковъ ... и тако оудумавша тоу перебредоста Днѣпръ и оттуду пойдоста во Лто и ту приде к нима вѣсть в полудние оже оуже стрѣлци переѣхали чересъ Стряковъ а полци оуже идуть чере Стряковъ къ городуу ... Изяславъ же и Ростиславъ пришедша к Переславлю и переѣхавше Лтицю пойдоста за городъ полкы своими и сташа по Труубежю а Гюрги стоя 3 дни оу Стрякве а четвертый день поиде от Стрякве мимо городъ по зори исполцився и ста межи валома ста же полкы своими об оноу стороноу Труубеша за звѣринцемъ оу рощения стояша же межи собою полци оли до вечера а стрѣлци бьяхоуся межи полкома пришедши же ночи Изяславъ и Ростиславъ тоу и съсъдоста верхъ города по Труубешю а Гюрги тамо и ста оу рощени» [6, стб. 378–379].

Названий гідронім *Стряковъ* більшістю сучасних дослідників упевнено пов'язується з невеликою нині існуючою річкою Броварка [9].

Дослідження, які проводили переяславські археологи протягом 90-х рр. ХХ ст. на території Переяславщини, дозволили виявити значну кількість невідомих раніше пам'яток давньоруської доби, у тому числі й низку давньоруських селищ, які є археологізованими залишками тих сіл, що існували у давньоруську добу на цій території. Серед них привертають увагу 4 давньоруських селища, розміщених на лівому березі р. Броварки.

Як вказано у літописній статті 1149 р., Юрій Долгорукий рухався на Переяславль у напрямку від так званого Басанського шляху (Басанки). Для цього його війську потрібно було пройти повз місцевість, де розташоване сучасне с. Студеники, й вийти до місця переправи через останню водну перешкоду – Стряков (р. Броварку). Це місце розташоване біля сучасного с. Мар'янівка, навпроти хут. Плєскачі. На цьому відрізку ріки археологічними розвідками було виявлено давньоруські селища в ур. Старе та Левада (с. Воскресінське), Облоги (с. Мар'янівка), Шпиль (с. Чирське) [3, с. 28, 31–32; 4, с. 21; 9, с. 134; 10]. З перерахованих вище пам'яток, селище за 700–800 м на південний захід від с. Мар'янівка в ур. Облоги найкраще відповідає опису шляху Юрія Долгорукого, оскільки воно розташоване прямо поруч із місцем вірогідної переправи через ріку. Воно займало невелике підвищення на краю заплави лівого берега р. Броварки навпроти хут. Плєскачі й з трьох сторін оточувалось водою. На думку багатьох дослідників, саме тут розташовувалось літописне Куднове сільце [3, с. 28].

Надзвичайно близьким до топоніму Куднове сільце є відомий з пізнього (20–30-ті рр. ХVІ ст.) Никонівського літопису переяславський антропонім – Дем'ян Куднович або Куденевич. Цікаво, що згадується він у Никонівському літопису під 1148 р., тобто, практично у той же час, що й Куднове сільце в Іпатіївському літопису (1149 р.): «Демьянь же Куденевичь скоро тече съ своимъ слугою на конехъ, и срѣтаеть князя Глѣба Юрьевича на полѣ близъ посада... Того же лѣта придоша мнози Половци съ Давыдовичи и со княземъ Глѣбомъ Юрьевичемъ, и взяша градъ Дегинь, и безвѣстно идоша къ Переаславлю на великого князя Мстислава Изяславичя, и ношцію придоша къ Переаславлю на ранней зарѣ, и посадъ зажгоша, никомуже ихъ вѣдящу, яко ратнии придоша; они же оступиша градъ, и бысть во градъ много смущение и плачь» [15, с. 178].

Вважається, що друга частина імені цього боярина (Куднович) може вказувати, що його батька звали Кудин (Къдинъ). Наприклад, так вважав мовознавець В.М. Брахнов: «Кудново (Кудьново) – сільце, згадуване в літописі під 1149 р.; містилось десь у районі сучасного села Строкови. Дехто гадає, що сучасна Строкова. Є й інші, як нам здається, менш вдалі припущення. В основі назви, очевидно, лежить ім'я Кудин, аналогічно до імені Чудинъ (Х–ХІ ст.) (...) можливо, у Никонівському літописі під 1146 р. «Демьянь Куденевичь» слід розглядати як ім'я і по батькові» [2, с. 45].

Мовознавець О.С. Стрижак також вважав, що від імені Кудин (можливо, скорочення з Анкудинъ), виникла назва «Куднове сільце» як посесив на -ов- [7, с. 74]. Разом з тим, друга частина імені може бути й катойконімом, тобто вказувати на населений пункт, звідки родом походить носій цього імені. Безсумнівно, що боярин Дем'ян Куднович міг не тільки бути сином свого батька Кудина, але й походити з населеного пункту під назвою Куднове сільце, яке називалося так, бо належало його вищеназваному батькові. Така ситуація дозволяє бути впевненим у історичності цієї особи [15, с. 177–178].

Відомий дослідник історії давньоруської Переяславщини М.М. Корінний, розглядаючи сюжети літературних праць, створених тут у давньоруську добу, відзначав, що, враховуючи реальність таких персонажів як Мстислав Изяславич та Гліб Юрійович, а також очевидність подій 40-х років ХІІ ст., відображених у інших джерелах, є всі підстави вважати перекази про Дем'яна Кудновича історичним героїко-патріотичним твором усної народної творчості місцевого населення [11, с. 204].

Попередник М.М. Корінного, автор класичної праці «История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII ст.» В.Г. Ляскоронський, після проведених на початку XX ст. на території Переяславщини археологічних розвідок, звернув увагу на відповідне місце Никонівського літопису й зауважив, що в ньому записано народний переказ про переяславського богатиря Дем'яна Кудьновича, який розбивав цілі полчища половців. Крім того, він вказав: «И теперь еще среди местных жителей сохраняется легенда о борьбе св. Кузьмы-Демьяна со Змеем, при чем последний был побежден Кузьмой, запряжен в плуг, которым и проведены те валы, что находятся в окрестностях Переяславля. Несомненно, возникновение легенды относится ко временам борьбы степняков с утверждавшеюся здесь оседлостью. Интересно заметить, что малорусский богатырь Чеботко (см. путешествие Эриха Лассоты к запорожцам), очень схож по своей деятельности с Кузьмой-Демьяном летописи, и мы делаем предположение, не есть ли нынешнее с. Чеботки древнее Кудново, и это тем более, что неподалеку находится и д. Шкудановка» [12, с. 134, прим. 4].

Отже, ще В.Г. Ляскоронський звернув увагу на близькість сюжету про Дем'яна Кудьновича у статті Никонівського літопису з записаними Еріхом Лясотою народними переказами про богатиря Чобітька. Як відомо, цей австрійський дипломат і військовик, у червні 1594 р. за дорученням німецького імператора Рудольфа II виїхав до Запорізької Січі, щоб запросити запорізьких козаків на імператорську службу для участі у війні проти Османської імперії. У щоденнику своєї подорожі, який зберігся і є цінним історичним джерелом, він описав серед іншого й Києво-Печерський монастир. У описі Лясота вказав: «Здесь с давнего времени имели обыкновение хоронить покойников и тела, лежащая здесь, по большей части еще сохранились нетленными. В числе их я видел между прочими мощи св. Дениса (полагаю что это св. Дионисий), св. Алексея, св. Марка (но не евангелиста), также одного великана и богатыря, называемаго Чоботка, о котором рассказывают, будто он однажды, застигнутый в расплох многочисленными врагами в то время, когда он надел один сапог, тотчас вооружился, за неимением другого оружия, другим, которого еще не успел обуть, желая дать отпор, и положил на месте всех нападавших, – отчего и получил это прозвище» [5, с. 159].

Таким чином, народні перекази про богатиря Чобітька, наведені Лясотою, широко побутували на Переяславщині ще й у середині XX ст., і походження назви села Пологи-Чобітьки на Переяславщині місцевим населенням, як правило, пов'язувалося саме з ним.

Існує ще один літературний сюжет, який має зв'язок із описаними у літописній статті 1149 р. подіями. У «Києво-Печерському патерику» («Слово 1»), у його початковій частині оповідається, що «Бысть в земли Варяжской княз Африканъ, брат Якуна Слепаго, иже отбеже от златы луды, биася пльком по Ярославѣ с лютымь Мьстиславом. И сему Африкану бяху два сына – Фриадъ и Шимон. По смерти же отцю ею изгна Якунь обою брату от области ею. Прииде же Шимонъ къ благовѣрному князю нашему Ярославу; его же приимъ, въ чести имяше и дасть его сынови своему Всеволоду, да будет старей у него; приа же велику власть от Всеволода. Вина же бысть такова любви его къ святому тому мѣсту.

При благовѣрномь и великом князи Изяславѣ в Киевѣ половцем ратию пришедшимъ на Рускую землю в лѣто 6576, и изыдоша сие трие Ярославичи въ сретение им: Изяславъ, Святославъ и Всеволод, имый съ собою и сего Шимона. Пришедшим же им к великому и святому Антонию молитвы ради и благословения, старецъ же отврѣзь неложнаа своа уста и хотящую имъ быти погыбель ясно исповедаше. Сий же варягъ пад на ногу старцу и моляшеся съхранену ему быти от таковыа бѣды. Блаженны же рече тому: «О чадо, яко мнози падут *острием* меча, и бежащимъ вамъ от супостат ваших, попрани и язвени будете и в *водѣ* истопитесь; ты же, спасень бывъ, zde имаеши *положенъ* быти в хотящей *създатися* церкви».

Бывшим же имь на Лтѣ, съступишася плъци обои, и Божиимъ гнѣвом побѣжени бысть христiane, и бѣжащим имь, *убьени* быша и воеводы съ множеством вои, егдаже съступишася. Ту же и Шимонъ лежаше язвен посрѣдѣ их. Възрѣвъ же горѣ на небо, и видѣ церковь превелику, якоже прежде видѣ на мори, и въспомяну глаголы Спасовы, и рече: «Господи! Избави мя от горкиа сиа смерти молитвами пречистыа твоеа Матере и преподобную отцу Антониа и Феодосиа!» И ту абие нѣкаа сила изъят его из среды мертвых, и абие исцѣлѣ от ранъ и вся своа обрѣтѣ цѣлы и здравы. (...) Старецъ же похвали Бога о семь, рекъ варягови: «Чадо, отселе не наречется имя твое Шимонъ, но Симонъ будет имя твое». (...) Оттоле сынъ его Георгий велику любовь имѣаше ко святому тому мѣсту. И бысть посланъ от Володимера Мономаха в Суждальскую землю сий Георгий, дасть же ему и сына своего Георгия. По лѣтех же мнозѣх сѣдѣ Георгий Владимирович в Киевѣ; тысяцькому же своему Георгиеви, яко отцу, предасть землю Суждальскую» [8].

Отже, у цій частині «Киево-Печерського патерика» оповідається про двох переяславських бояр – Симона (Шимона), що служив переяславському князю Всеволоду Ярославичу, та про його сина Георгія. Цей переяславський боярин знаходився на службі у Володимира Мономаха, а пізніше був відряджений останнім до Ростово-Суздальської землі як воєвода і старший наставник для зовсім ще юного князя Юрія Володимировича – одного з молодших синів Мономаха [17, с. 170–171].

Не підлягає сумніву, що в даному фрагменті «Киево-Печерського патерика» наведено інформацію про реальні події та реально існуючих людей. Події ці достатньо точно датовані. Вони відбувалися у період до смерті Ярослава Володимировича у 1054 р. та під час і після битви 1068 р. на р. Альті, яка закінчилася жахливою поразкою руських військ і, відповідно, впевненою перемогою половецьких сил. Учасником битви на р. Альті Симон (Шимон) був як воєвода переяславського князя Всеволода Ярославича.

С.М. Міхеєв, який присвятив спеціальну статтю вивченню історичного контексту подій, пов'язаних зі скандинавами на Русі (Якуном, Африканом та Шимоном), зазначав, що «имя *Шимон* следует признать отображением антропонима с начальным формантом *Sig-*. Вероятно, Шимон на родине звался *Сигмундом* (*Sigmundur*). (...) Я считаю доказанным, что русскому князю Ярославу Владимировичу помогал в междоусобной борьбе с его братом Мстиславом хладирский ярл Хакон Эйрикссон, изгнанный из Норвегии Олавом Святым. Это подтверждается, во-первых, сюжетным сходством рассказов о деятельности Хакона на Руси и в Скандинавии, во-вторых, родственными и союзническими связями Ярослава с хладирскими ярлами и, в-третьих, тем, что имена родственников Хакона, упоминаемые в искаженном виде в Киево-Печерском патерике, судя по всему, восходят к именам, входившим в традиционный именованослов хладирских ярлов» [14, с. 32].

Ще один переяславський боярин Георгій – син згаданого вище Симона – був уже досвідченим воєводою Володимира Мономаха, коли останній доручив йому свого малолітнього сина Юрія, призначивши його на князювання у віддалений від тодішніх значних центрів Русі Ростов. Перед цим Володимир Мономах 12 січня 1108 р. одружив Юрія у Переяславі на доньці половецького хана Аєпи. Через багато років, у 1129/1130 р., Іпатіївський літопис називає Георгія Шимоновича тисяцьким Юрія Володимировича [13, с. 184].

«Киево-Печерський патерик» містить пряму мову Георгія Симоновича, яка розкриває нам деякі деталі подій 1149 р. на Переяславщині, що, на нашу думку, дозволяють висловити припущення стосовно локалізації деяких селищ, пов'язаних із боярськими володіннями. Мова йде про «Слово 10» «Киево-Печерського патерика» під назвою «Об оковании рацѣ преподобнаго отца нашего Феодосиа Печерскаго»: «И сего ради пишу епистолю сию послѣднему роду своему, да никтоже отлучень буди дому пресвятыа владычица Богородица и преподобныхъ отецъ Антониа и Феодосиа.

Аще ли кто въ послѣднее убожество приидеть, не могый что дати, да поне в селехъ церьки тоа положень будет: везде бо молитва Антониева и Феодосиева заступаеть. Егда бо приидохом на Изяслава Мстиславича с половци, и видихомъ град высок издалеча, и абие идохомъ на нь, и никтоже знааше, кий то есть град. Половци же бишася у него, и мнози язвени быша, и бежахом от града того. Послѣди же увидихом, яко село есть святя Богородица обители Печерьския, града же николи ту нѣсть бывало, ниже тии сами сущеи в селѣ том разумѣвше бывшаго, но ишедше заутра, видѣша крови пролитие и почюдишася бывшему» [8; 17, с. 175].

Георгій Симонович явно розповідає деякі подробиці походу Юрія Долгорукого 1149 р. проти Ізяслава Мстиславича, під час якого половці були побиті під якимось начебто «градом високим», який виявився й не «градом» зовсім, а неукріпленим поселенням – селом «святя Богородица обители Печерьския». Отже, безсумнівно, що мова йде про реальний населений пункт, який не був фантазією чи вигадкою самого Георгія Симоновича. Никонівський літопис під 1155 р. оповідає про монастир Різдва Богородиці під Переяславом [16, с. 201]. У тій же статті 1155 р. також є згадка про розташований неподалік від Переяслава населений пункт, який було «повойовано» половцями – Демінеск: «Того же лѣта придоша Половци, и воеваша Деминескъ, и придоша къ Переаславлю, и многа зла сотвориша, овѣхъ избиша, а другихъ живыхъ плѣниша, и возвратишася вьсвоаси» [Там же, с. 203].

Розглядаючи житійну літературу як історичне джерело, М.Ю. Брайчевський висловлював таку думку стосовно «Киево-Печерського патерика»: «Житія, що входять до складу «Патерика», відзначаються своєрідним поєднанням історично достовірного матеріалу з найфантастичнішими вигадками, поданими в дусі поширених «мандрівних» сюжетів. Характерною її рисою є також фантастична інтерпретація реальних фактів. Історичність жанру пояснюється тим, що канонізовані церквою святі були звичайними живими людьми, які так чи інакше брали участь у суспільному житті країни. Були серед них і визначні діячі – політичні, культурні, церковні тощо, які залишили помітний слід в історії Русі. Отже, в основі житій лежать, зрештою, реальні біографії конкретних осіб, на підставі яких є можливість отримати достовірну інформацію про реальну обстановку тих часів. Більше того, «Патерик» значно розширює наші знання щодо персоналій давньоруської культури» [1, с. 647].

Така точка зору М.Ю. Брайчевського підтверджується й даними, які нам дає уважний аналіз інформації «Патерика» щодо життєдіяльності деяких переяславських бояр у поєднанні з іншими джерелами, у тому числі й археологічними. Наприклад, цікавим є факт виявлення у 1954 р. на території с. Дем'янці поблизу Переяслава, в ур. Гайок, амфори Х ст. Неодноразові обстеження цієї місцевості, проведені у 1979, 1985 та 1988 рр., дозволили виявити найбільше, на думку дослідників, мисове селище на р. Альті площею близько 10 га. Воно було розташоване на північній околиці с. Демянці, на миловидному виступі плато й схилах лівого берега р. Альти. Зважаючи на семантичну тотожність таких назв (імен) як Дем'янці – Демінеск – Дем'ян Куднович (Куденевич), було висловлено думку про їх зв'язок між собою [9, с. 134]. Крім того, неподалік від с. Дем'янці (між ним та селом Борисівка) розташоване ур. Монашеське поле, яке також може бути пов'язане зі згадкою Никонівського літопису (1155 р.) про монастир Різдва Богородиці під Переяславом, хоча вірогідніше, звичайно, пов'язувати цей мікротопонім із пізнішим часом. Відомо, що у XVII–XVIII ст. названа територія належала деякий час ченцям Межигірського монастиря, що й могло привести до виникнення топоніму Монашеське поле.

Отже, існує можливість реконструювати частину мережі давньоруських селищ Переяславщини, які належали боярській верстві Переяславля Руського, й пов'язати її появу та функціонування з конкретними історичними особами – наближеними до переяславських князів значними боярами.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Браичевський М.Ю. Твори. Київ 2004. Т. 1. 720 с.
2. Брахнов В.М. Про місцеві назви Переяслав-Хмельницького району на Київщині // Мовознавство. Київ 1957. Т. 14. С. 40–51.
3. Бузян Г.М., Буйлук М.М., Колибенко О.В., Товкайло М.Т. Звіт про роботу Переяслав-Хмельницької археологічної експедиції за 1990 р. // НА ІА НАНУ, 1990/186. 40 с.
4. Бузян Г.М., Буйлук М.М., Колибенко О.В., Товкайло М.Т. Звіт про роботу Переяслав-Хмельницької археологічної експедиції за 1991 р. // НА ІА НАНУ, 1991/211. 25 с.
5. Дневник Эриха Ляссоты из Стеблева // Мемуары относящиеся к истории Южной Руси, вып. 1 (XVI ст.). Киев, 1890. С. 137–190.
6. Ипатьевская летопись // Полное собрание русских летописей. Том второй, 2-е изд. Москва, 2001. 648 с.
7. Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. Ред. О.С. Стрижак. Київ, 1985. 254 с.
8. Киево-Печерский патерик [Электронный ресурс] // Библиотека литературы Древней Руси / РАН. ИРЛИ; под ред. Д.С. Лихачева, Л.А. Дмитриева, А.А. Алексеева, Н.В. Поньрко, т. 4, XII век. URL: <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4945>
9. Колибенко О.В. Давньоруські топоніми Переяславщини // Наукові записки з української історії. Переяслав-Хмельницький, 2002. Вип. 13. С. 128–139.
10. Колибенко О.В. До питання про літописне Янчине сільце // Проблеми вивчення середньовічного села на Поліссі. Чернігів, 1992. С. 62–66.
11. Коринний Н.Н. Переяславская земля, X – первая половина XIII века. Киев, 1992. 312 с.
12. Ляскоронский В.Г. История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII ст. 2-е изд. Киев, 1903. 422 с., карта.
13. Махновець Л.Є. Літопис Руський. Київ, 1989. 591 с.
14. Михеев С.М. Варяжские князья Якун, Африкан и Шимон: литературные сюжеты, трансформация имен и исторический контекст // Древняя Русь. Вопросы медиевистики. Москва, 2008. № 2 (32). С. 27–32.
15. Никоновская летопись // Полное собрание русских летописей. Том девятый. Санкт-Петербург, 1862. 256 с.
16. Никоновская летопись // Полное собрание русских летописей. Том десятый. Санкт-Петербург, 1885. 244 с.
17. Художественная проза Киевской Руси XI–XIII веков. Москва, 1957. 370 с.

REFERENCES

1. Braichevskiy M.Yu. *Tvory* [Writings]. Kyiv, 2004, vol. 1, 720 p.
2. Brakhnov V.M. *Pro mistsevi nazvy Pereiaslav-Khmelnytskoho raionu na Kyivshchyni* [About local names of Pereyaslav-Khmelnytsky region in Kyiv region]. *Movoznavstvo*, Kyiv, 1957, vol. 14, pp. 40–51.
3. Buzian H.M., Builuk M.M., Kolybenko O.V., Tovkailo M.T. *Zvit pro robotu Pereiaslav-Khmelnytskoi arkheolohichnoi ekspedytsii za 1990 r.* [Report on the work of Pereyaslav-Khmelnytsky archaeological expedition in 1990]. NA IA NANU, 1990/186, 40 p.
4. Buzian H.M., Builuk M.M., Kolybenko O.V., Tovkailo M.T. *Zvit pro robotu Pereiaslav-Khmelnytskoi arkheolohichnoi ekspedytsii za 1991 r.* [Report on the work of Pereyaslav-Khmelnytsky archaeological expedition in 1991]. NA IA NANU, 1991/211, 25 p.
5. *Dnevnik Erikha Lyassoty iz Stebleva* [Diary of Erich Lassota from Steblev]. *Memuary otnosyashchiesya k istorii Yuzhnoy Rusi*, issue 1 (XVI st.), Kiev 1890, pp. 137–190.
6. *Ipatyevskaya letopis* [Ipatiev Chronicle]. *Polnoe sobranie russkikh letopisey*. Tom vtoroy, 2-e izd., Moskva, 2001, 648 p.
7. *Etymolohichnyi slovnyk litopysnykh heohrafichnykh nazv Pivdennoi Rusi* [Etymological Dictionary of chronicles of geographical names of Southern Rus']. red. O.S. Stryzhak, Kyiv, 1985, 254 p.
8. *Kievo-Pecherskiy paterik* [The Kiev Pechersk Paterik]. *Biblioteka literatury Drevney Rusi* / RAN. IRLI; pod red. D.S. Likhacheva, L.A. Dmitrieva, A.A. Alekseeva, N.V. Ponyrko, vol. 4, XII vek. URL: <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4945>

9. Kolybenko O.V. *Davnoruski toponimy Pereiaslavshchyny* [Old Rus' place names of Pereiaslavl region]. *Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii. Pereiaslav-Khmelnyskiy*, 2002, issue 13, pp. 128–139.

10. Kolybenko O.V. *Do pytannia pro litopysne Yanchyne siltse* [On the question of the annals village of Yankees]. *Problemy vyvchennia serednovichnoho sela na Polissi, Chernihiv*, 1992, pp. 62–66.

11. Korinnyy N.N. *Pereiaslavskaya zemlya, X – pervaya polovina XIII veka* [Pereiaslav land, X – the first half of the 13th century]. Kiev, 1992, 312 p.

12. Lyaskoronskiy V.G. *Istoriya Pereiaslavl'skoy zemli s drevneyshikh vremen do poloviny XIII st.* [History of Pereiaslavl land from ancient times to half of the 13th century]. 2-e izd., Kiev, 1903, 422 p., karta.

13. Makhnovets L.Ie. *Litopys Ruskyi* [Chronicle of Rus']. Kyiv, 1989, 591 p.

14. Mikheev S.M. *Varyazhskie knyaz'ya Yakun, Afrikan i Shimon: literaturnye syuzhety, transformatsiya imen i istoricheskii kontekst* [Varangian princes Yakun, African and Shimon: literary subjects, the transformation of names and historical context]. *Drevnyaya Rus'. Voprosy medievistiki*, Moskva, 2008, № 2 (32), pp. 27–32.

15. *Nikonovskaya letopis* [The Nikon Chronicle]. *Polnoe sobranie russkikh letopisey. Tom devyatyy*, Sankt-Peterburg, 1862, 256 p.

16. *Nikonovskaya letopis* [The Nikon Chronicle]. *Polnoe sobranie russkikh letopisey. Tom desyatyy*, Sankt-Peterburg, 1885, 244 p.

17. *Khudozhestvennaya proza Kievskoy Rusi XI–XIII vekov* [Art prose of Kievan Rus' of the 11th–13th centuries]. Moskva, 1957, 370 p.

Kolybenko V. The chronicle of the Kudnove siltse and the boyars of Pereiaslavl of Rus'.

The article deals with the life of several well-known boyars of Pereiaslavl from different sources. They left their mark not only in the chronicles, but also in life, Kyiv Pechersk Patericon. Even a superficial survey of the lives of these figures, mentioned in the sources only a few times, shows that they occupied an important place in the life of the Pereiaslavl, the great Kyiv and other princes. Many depended depended from them, and they often decided the fate of different princes. Their activities were directly or indirectly connected with the most famous prince of Pereiaslavl Volodymyr Monomakh and his immediate descendants. It was made an attempt to locate certain toponyms associated with Pereiaslavl boyars.

Key words: *boyars of Pereiaslavl, Kudin, Demyan Kudnovych, Chobitko, Simon, Heorgi, Kudnove siltse, Deminesc.*

Одержано 20.03.2018.